

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 535/2015-7

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 27. októbra 2015 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED]
[REDACTED], štátneho občana Kamerunskej republiky, zastúpeného advokátom Mgr. Romanom Kerakom, Tomášikova 4, Bratislava, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Okresného súdu Bratislava II sp. zn. 49 P/144/2013 z 1. apríla 2014 a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 11 CoP/163/2015 z 20. mája 2015 a takto

rozhodol:

Sťažnosť [REDACTED] odmieta.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. júla 2015 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], štátneho občana Kamerunskej republiky (ďalej len „sťažovateľ“), pre namietané porušenie jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy rozsudkom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 49 P/144/2013 z 1. apríla 2013 a rozsudkom Krajského súdu Bratislava (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 11 CoP/163/2015 z 20. mája 2015.

Z podania a jeho príloh vyplynulo, že okresný súd napadnutým rozsudkom zveril maloleté dieťa sťažovateľa do osobnej starostlivosti matky, ktorá je oprávnená dieťa zastupovať a spravovať jeho majetok, a zaviazal sťažovateľa prispievať na výživu maloletého sumou uvedenou v rozsudku vrátane doplatenia zročného výživného. Zároveň súd nepriznal účastníkom právo na náhradu trov konania. Rozsudok bol doručený súdom stanovenému opatrovníkovi, sťažovateľovi bol doručený až po tom, keď súd písomne opakovane žiadal o jeho doručenie.

Proti tomuto rozsudku sa sťažovateľ odvolal. Krajský súd v rozsudkom sp. zn. 11 CoP/163/2015 z 20. mája 2015 odvolanie sťažovateľa odmietol. Sťažovateľ namieta, že súdom stanovená opatrovníčka (zamestnankyňa súdu) nekonala v záujme sťažovateľa, naopak, svojím postojom sťažovateľa poškodzovala.

V sťažnosti k tomu uvádza:

«6. Uznesením, sp. zn.: 59P/136/2013 zo dňa 10.03.2014 ustanovil Okresný súd v Bratislave II sťažovateľovi opatrovníka v zmysle § 29 ods. 2, 5, 6 O. s. p.. Podkladom súdu malo byť i zisťovanie pobytu odporcu v konaní Okresného súdu Bratislava II, sp. zn.: 49P/144/2013.

7. „Účastníkovi občianskeho súdneho konania, ktorý sa zdržuje v cudzine, možno ustanoviť opatrovníka podľa ustanovenia §29 ods. 2 O.s.p. len vtedy, ak opatrenia vykonané

na zistenie adresy zostali bezvýsledné. Je preto povinnosťou súdu, aby najmä od žalobcu požadoval, aby svoje tvrdenia o neznámom pobyte žalovaného doložil.“

8. Prvostupňový súd ustanovil za opatrovníka zamestnankyňu súdu (Okresný súd Bratislava V), ktorá konala (nekonaním) v rozpore s sťažovateľovými oprávnenými záujmami a právami a naopak svojim postojom poškodzovala sťažovateľove záujmy. O nestrannosti takéhoto opatrovníka sú oprávnené pochybnosti.

9. „Osobu opatrovníka je potrebné hľadať predovšetkým v okruhu blízkych osôb zastupovaného, resp. tých, ktorí sú skutočne schopný reprezentovať záujmy účastníka. Pri ustanovovaní opatrovníka je nutné prísne zvážiť, aby nedošlo ku kolízii záujmov zástupcu a zastupovaného. Nedá sa totiž očakávať, že podriadený pracovník - zamestnanec - ako opatrovník účastníka konania vo veci riešenej tým istým orgánom bude postupovať proti jeho postupom a rozhodovaniu. Je teda zásadne nevhodné, pokiaľ je opatrovníkom ustanovená osoba podriadeného orgánu verejnej moci, ktorý vedie konanie, a to práve s ohľadom na pravdepodobný konflikt medzi záujmom zamestnávateľa opatrovníka na čo najrýchlejšom skončení veci, a záujmom účastníka, ktorého má zamestnanec zastupovať, pri úplnom zachovaní jeho práv a oprávnených záujmov. Preto je prax, keď sú za opatrovníkov účastníkov konania ustanovovaní pracovníci súdu, ktorý o veci rozhoduje, v úplnom rozpore s ústavnými zásadami, ktorých sa má ustanovením opatrovníka neprítomnému účastníkovi dosiahnuť.“ (Ústavný súd Českej republiky v nálezoch sp. zn. I. ÚS 559/2000 a sp. zn. U. ÚS 629/04)

10. Uvedená opatrovníčka žiadnym spôsobom nezastupovala sťažovateľove práva a záujmy, naopak v podstate odignorovala celé konanie, (viď. strana 3 napadnutého rozsudku „Nakoľko súdom ustanovená opatrovníčka sa na pojednávanie dňa 16.07. 2014 nedostavila, hoci bola riadne a včas predvolaná, svoju neúčast' neospravedlnila“.

11. Počas celého konania nepredniesla žiadny návrh na dokazovanie ani žiadne vyjadrenie, ktorými by zastávala moje práva. Prvostupňový súd ju v podstate použil len na to, aby mohol pokračovať (nerušene) v konaní a mohol jej doručovať rozhodnutia.

12. „Zákonné ustanovenia upravujúce možnosť ustanovenia opatrovníka nemôžu byť používané len z dôvodu urýchleného vybavenia konania (Ústavný súd Českej republiky, sp. zn. IV. ÚS 200/97 in Sbíрка nálezu a usnesení. Sv. 12. N. 149. str. 381).“

13. „Neprítomnému účastníkovi konania musí byť zaistená ochrana jeho záujmov a základných práv, a funkcia opatrovníka bola vytvorená preto, aby do dôsledkov bránila záujmy neprítomného, čo predstavuje mj. štúdium spisu, podávanie vyjadrení, a vedení celého sporu za neprítomného tak, ako by túto povinnosť bol povinný plniť zmluvný zástupca (Ústavný súd Českej republiky, sp. zn. I. ÚS 559/2000 in Sbírka nálezů a usnesení. Sv. 27. N. 111. str. 233).

14. Vyššie uvedeným konaním bola sťažovateľovi nielen odňatá možnosť konania pred súdom ale boli priamo porušené jeho základné práva a to právo na súdnu ochranu a právo na rovnosť účastníkov v konaní.»

Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd „po vykonanom dokazovaní“ vyhlásil tento nález:

„I. Okresný súd Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn.: 49P/144/2013 porušil základné práva [REDAKOVANÉ] zaručené v čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

II. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave, sp. zn.: 11CoP/163/2013 zo dňa 20.05.2015 v spojení s Rozsudkom Okresného súdu Bratislava II zo dňa 01.04.2014 pod sp. zn.: 49P/144/2013 sa zrušujú.

III. [REDAKOVANÉ] priznáva náhradu trov konania vrátane trov právneho zastúpenia, ktoré je Okresný súd Bratislava II povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu Mgr. Romana Keraka do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podstatou námietok sťažovateľa sú jeho tvrdenia o porušení jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47. ods. 3 ústavy tým, že mu okresný súd odňal možnosť konať pre súdom.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

1. Pokiaľ ide o namietané porušenie základných práv sťažovateľa rozhodnutím okresného súdu č. k. 49 P/144/2013-83 z 1. apríla 2014, ústavný súd uvádza, že jeho preskúmaniu bráni princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy, obsahom ktorého je pravidlo, že sťažovateľ má právo domáhať sa ochrany základného práva pred ústavným súdom iba v prípade, ak mu túto ochranu nemôže poskytnúť iný súd. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonom upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (m. m. I. ÚS 6/04, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06, III. ÚS 42/07).

V prípade sťažovateľom napadnutého uznesenia okresného súdu mal byť súdom, ktorý preskúmaval uvedené rozhodnutie, krajský súd v odvolacom konaní. Na základe uvedeného ústavný súd sťažnosť v časti smerujúcej proti rozhodnutiu okresného súdu odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie.

2. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti v časti, ktorá sa týkala uznesenia krajského súdu č. k. 11 CoP/163/2015-110 z 20. mája 2015, zistil, že sťažovateľ, ktorý je zastúpený advokátom, v petite svojej sťažnosti nenamieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 47 ods. 3 ústavy týmto rozhodnutím. Porušenie svojich základných práv namieta len rozsudkom okresného súdu a uznesenie krajského súdu žiada spolu s rozsudkom okresného súdu zrušiť.

Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania sa prejavuje predovšetkým vo viazanosti petitom návrhu na začatie konania, teda tou časťou sťažnosti (v konaní podľa čl. 127 ústavy),

v ktorej sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa od ústavného súdu domáha (§ 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde), čím zároveň vymedzí predmet konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Vzhľadom na uvedené môže ústavný súd rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za porušovateľa svojich práv (m. m. IV. ÚS 415/09, IV. ÚS 355/09, II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05, I. ÚS 286/2010, III. ÚS 352/2011, IV. ÚS 113/09, III. ÚS 361/06).

V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že aj keď sťažovateľ v odôvodnení sťažnosti uvádza, že porušovateľom jeho práv je aj krajský súd, v petite sťažnosti označil za porušovateľa práv len okresný súd.

Ústavný súd vychádzajúc z § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde a s poukazom na svoju striktnú viazanosť petitom sťažnosti sa preto mohol zaoberať sťažnosťou iba v rozsahu namietaného porušenia označených práv sťažovateľa uznesením okresného súdu vymedzenom v petite sťažnosti. Zároveň ústavný súd uvádza, že ústava ani zákon mu neumožňujú zrušiť uznesenie krajského súdu bez toho, aby ešte pred tým vyslovil, že rozhodnutím krajského súdu v označenom konaní boli porušené základné práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 47 ods. 3 ústavy.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosti dospel k záveru, že podmienky na jej prijatie na ďalšie konanie splnené neboli, a preto podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde sťažnosť odmietol pre nesplnenie náležitostí predpísaných zákonom.

Napriek tomu, že ústavný súd nemal povinnosť zaoberať sa posudzovaním opodstatnenosti sťažnosti, konštatuje, že sťažnosť sťažovateľa by aj v prípade správne vymedzeného petitu vykazovala známky zjavnej neopodstatnenosti.

K tvrdeniam sťažovateľa, že mu rozhodnutím okresného súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom, krajský súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol:

„Podľa ust. § 29 Občianskeho zákonníka súd môže ustanoviť opatrovníka aj tomu, pobyť koho nie je známy, ak je to potrebné na ochranu jeho záujmov alebo ak to vyžaduje verejný záujem. Za tých istých podmienok môže súd ustanoviť opatrovníka aj vtedy, ak je potrebné z iného vážneho dôvodu.

Podľa ust. § 218 ods. 1 písm. a/ O. s. p., odvolací súd odmietne odvolanie, ktoré bolo podané oneskorene.

Predtým, než začne odvolací súd na základe podaného odvolania konať vo veci samej, tak musí skúmať, či odvolanie spĺňa všetky podmienky prípustnosti odvolania požadované zákonom, t. j. či je podané v lehote, oprávnenou osobou, či smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je prípustné, či má všetky predpísané náležitosti a či rozhodnutie medzitým nezaniklo inak. Ak odvolací súd zistí, že nie je splnená niektorá z podmienok odvolania, musí odvolanie odmietnuť bez jeho ďalšieho vecného prejednaní.

Ustanovenie opatrovníka bez toho, aby boli splnené podmienky určené v ust. § 29 Občianskeho zákonníka a následné konanie súdu už len s ustanoveným opatrovníkom, by viedlo k odňatiu možnosti odporcovi konať pred súdom a realizovať jemu patriace procesné práva účastníka konania. Avšak odvolací súd mal za to, že v danom prípade bolo z obsahu spisu nesporne preukázané, že pobyť otca sa stal v priebehu konania neznámym, o čom svedčí i bezvýslednosť šetrenia pobytu otca súdom prvého stupňa, ktorý dôsledne zisťoval bydlisko otca, a to: výsluchom príslušníka policajného zboru na pojednávaní zo dňa 13.02.2014, lustráciami v Registri obyvateľov SR a v sociálnej poisťovni zo dňa 20.02.2014, u jeho predchádzajúceho právneho zástupcu zo dňa 28.02.2014. Vychádzajúc z uvedeného Okresný súd Bratislava II uznesením č. k. 49P/144/2013-71, zo dňa 05.03.2014 správne ustanovil otcovi opatrovníka v zmysle ust. § 29 Občianskeho poriadku a teda odvolací súd nezistil, že mu postupom súdu prvého stupňa bola odňatá možnosť konať pred súdom. Výtku otca súdu prvého stupňa, že jeho postupom - ustanovením zamestnanca súdu za opatrovníka, došlo ku kolízii záujmov zástupcu a zastupovaného, vyhodnotil odvolací súd ako nedôvodnú. V tomto smere poukazuje na skutočnosť, že za opatrovníka bol otcovi ustanovený zamestnanec Okresného súdu Bratislava V, pritom konanie je vedené na Okresnom súde Bratislava II, teda odvolací súd má za to, že otcovi maloletého nebol

ustanovený za opatrovníka podriadený zamestnanec, ktorý by konal v rozpore s jeho záujmami.

V danom prípade bol napadnutý rozsudok opatrovníčke otca doručený dňa 14.04.2014. Lehota na podanie odvolania začala otcovi a jeho opatrovníčke plynúť dňa 15.04.2014 a uplynula dňa 30.04.2015, ktorý pripadol na pracovný deň (streda). Dňa 05.02.2015 podal otec maloletého odvolanie prostredníctvom ním zvoleného právneho zástupcu, pričom na takýto úkon bol povolaný opatrovník otca, ktorý mu bol platne a zákonne ustanovený uznesením Okresného súdu Bratislava II, č. k. 49P/144/2013-71 zo dňa 05.03.2014, a ktorý právo podať odvolanie v mene otca nevyužil, na základe čoho, napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa nadobudol právoplatnosť dňa 01.05.2014 a vykonateľnosť dňa 01.05.2014 a v časti výroku o výživnom nadobudol vykonateľnosť dňa 16.04.2014.

Vzhľadom na vyššie uvedené odvolací súd odvolanie podané prostredníctvom otcom zvoleného právneho zástupcu po uplynutí zákonom stanovenej lehoty podľa ustanovenia § 218 ods. 1 písm. a/ O. s. p. odmietol ako odvolanie podané oneskorene, s ďalšími odvolacími námietkami sa nezaoberal.“

Je potrebné konštatovať, že otázku prípustnosti odvolania nie je oprávnený posudzovať ústavný súd. Iba odvolaciemu súdu prináleží, aby na základe odvolania podaného sťažovateľom v prvom rade posúdil, či ide o odvolanie včas podané (a teda aj prípustné) so zreteľom na opodstatnenosť či neopodstatnenosť ustanovenia opatrovníka sťažovateľovi, doručenie rozsudku okresného súdu iba opatrovníkovi, resp. spôsob doručenia rovnopisu rozsudku sťažovateľovi.

Zároveň ak sťažovateľ namieta, že postupom súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom, nepriaznivé závery všeobecných súdov umožňuje preskúmať inštitút dovolania z dôvodov podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku (podobne II. ÚS 133/09, II. ÚS 332/2011).

Z príloh priložených k sťažnosti tiež vyplynulo, že sťažovateľ mal vedomosti o tom, že sa vedie konanie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, istý čas sa pojednávaní aj zúčastňoval, neskôr sa pojednávaní prestal zúčastňovať, nepreberal zásielky na ním označenej adrese pre doručovanie pošty a zdržiaval sa na neznámom mieste.

Ústavný súd považuje preto za potrebné pripomenúť zásadu „vigilantibus iura scripta sunt“. Táto zásada zdôrazňuje aj vlastné pričinenie na ochranu svojich práv vyžadujúc, aby aj sťažovateľ sledoval svoje subjektívne práva a robil také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu, a predpokladá, že sťažovateľ musí využiť prostriedky, ktoré mu poskytuje zákon, a následne vykonať prípadné potrebné opatrenia, aby nedošlo k porušeniu jeho práv. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ sa citovanou zásadou neriadil. Pokiaľ sťažovateľ nezodpovedne pristupuje k ochrane svojich práv, nemôže očakávať, že následky takéhoto konania budú následne korigované rozhodnutím ústavného súdu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. októbra 2015